

слідовність дій посадових осіб сервісних центрів при вирішенні реєстраційно-транспортної справи.

1. Про дорожній рух : Закон України від 28.01.93 № 3353-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.

2. Про затвердження Правил державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок : постанова Кабінету Міністрів України № 1388 від 07.09.1998 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 36. – Ст. 6.

3. Типове положення про центр надання послуг, пов'язаних з використанням автотранспортних засобів : наказ МВС України від 30.01.2013 № 72 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 14. – Ст. 512.

4. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них : наказ МВС України від 11.08.2010 № 379 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0123-11>.

Валєєв Руслан Гельманович
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Ефективна боротьба зі злочинністю та виконання інших функцій поліції неможлива без дотримання основних трудових прав поліцейських, зокрема, права на відпочинок та права на оплату праці (належне грошове забезпечення). Водночас тривалий час практика функціонування територіальних правоохоронних органів свідчить про тотальне нехтування основними гарантіями трудових прав.

Усвідомлення цього факту обумовило здійснення в останні роки наукових розвідок службово-трудова відносин працівників органів внутрішніх справ і поліції такими дослідниками: Н.Б. Болотіна, В.С. Венедіктов, В.В. Гончарук, М.І. Іншин, В.Я. Киян, М.М. Клемпарський, А.В. Коваленко, І.М. Коваленко, О.В. Кузніченко, О.В. Лавріненко, К.Ю. Мельник, Л.В. Могілевський, О.М. Обушенко, І.В. Пахар, О.Ю. Чапала, І.В. Шруб, В.І. Щербина та ін.

Ґрунтуючись на висновках відповідних досліджень та останніх нормативно-правових актів, що запровадили функціонування Національної поліції, ми вважаємо за доцільне вивчити стан забезпечення основних трудових прав поліцейських.

Поняття службового часу поліцейського в цілому тотожне змісту поняття «робочий час» та відображає проміжок часу, протягом якого працівник повинен виконувати свою трудову функцію з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку органу поліції, з урахуванням принципів безперервного та цілодобового виконання завдань поліції. Ми погоджуємося з К.Ю. Мельником, що правовідносинам у сфері проходження служби у правоохоронних органах притаманні усі ознаки, характерні для трудових правовідносин, а їхніми особливостями «є більший ступінь участі держави в їх регулюванні, ніж у регулюванні трудових відносин інших категорій працюючих; наявність обмежень і заборон, пов'язаних із проходженням служби; існування додаткових гарантій здійснення посадових обов'язків; обмежена можливість застосування індивідуального договірної регулювання цих трудових відносин» [1].

При цьому основною характеристикою робочого (службового) часу є його тривалість і залежно від цього параметра можна виокремити його різновиди, режими. Враховуючи, що на практиці службовий час поліцейських, схильний до перевищення нормальної тривалості, ми зосередимо увагу на таких видах робочого часу, як надурочні роботи та ненормований робочий час.

Надурочні роботи регламентовано у ст. 62–65, 106, 172, 176, 177, 192, 220, 247 КЗпП. В.В. Гочарук дефініціює їх як «робочий час, протягом якого працівник виконує свою трудову функцію понад встановлену норму робочого часу» [2], але ми вважаємо, що такий підхід ґрунтується на занадто широкому тлумаченні терміна, оскільки включає до його обсягу роботу у вихідні, святкові та неробочі дні, у дні відпустки тощо. Натомість чинний кодекс у частині першій ст. 62 визнає понадурочними «роботи понад встановлену тривалість робочого дня».

Важливими елементами режиму надурочних робіт є такі: 1) можливість їхнього застосування роботодавцем «лише у виняткових випадках, що визначаються законодавством» (ст. 62 КЗпП), 2) заборони та обмеження щодо залучення до надурочних робіт окремих категорій найманих працівників (ст.ст. 63, 172, 176, 177, 192, 220 КЗпП), 3) необхідність одержання дозволу виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) для проведення надурочних робіт (ст. 64 КЗпП), 4) встановлення граничних норм застосування надурочних робіт, які не повинні перевищувати для кожного працівника чотирьох годин протягом двох днів підряд і 120 годин на рік (ст. 65 КЗпП), 5) підвищена оплата роботи в надурочний час (ст. 106 КЗпП).

Натомість ненормований робочий час не отримав детальної регламентації у чинному трудовому законодавстві. Здається, що цей розповсюджений феномен правової реальності здобув свою легалізацію за допомогою норм Закону України «Про відпустки», який у ст. 8 «Щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці та її тривалість» передбачає надання «працівникам з ненормованим робочим днем» додаткової відпустки тривалістю до 7 календарних днів «згідно із списками посад, робіт та професій, визначених колективним договором, угодою». З урахуванням положень Рекомендацій Міністерства праці та соціальної політики України щодо порядку надання

працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці [3], можна виокремити такі відмінності ненормованого робочого часу від понадурочних робіт: 1) встановлюється для певних категорій працівників, зокрема: адміністративного, управлінського, технічного, господарського персоналу та інших працівників, праця яких не піддається обліку в часі; 2) його застосування не потребує «спеціальних випадків» та погодження з профспілками; 3) конкретний перелік посад закріплюється у колективному договорі, колективній угоді; 4) не встановлено граничних норм застосування; 5) робота понад встановлений час компенсується не грошима, а щорічною додатковою відпусткою. Водночас зазначимо, що працівники, для яких колективним договором або угодою встановлено ненормований робочий *день*, можуть залучатися до роботи у вихідні, святкові й неробочі дні лише на загальних підставах, з грошовою компенсацією.

У тексті Закону України «Про Національну поліцію» до службового часу правоохоронців характеристика «ненормований» не використовується. Натомість ст. 91 роз'яснює, що «особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських: 1) служба у святкові та вихідні дні; 2) служба позмінно; 3) служба з нерівномірним графіком; 4) служба в нічний час». Охарактеризуємо ці «спеціальні умови».

Служба поліцейських у святкові та вихідні дні є цілком доцільним інститутом, спрямованим на забезпечення публічного порядку. Порядок компенсації поліцейським служби у вихідні, святкові та неробочі дні, на відміну від загального порядку оплати відповідної роботи, передбачає надання поліцейським, які виконували службові обов'язки у такі дні, відповідного часу для відпочинку протягом двох наступних місяців. З одного боку, компенсація залучення поліцейських до цієї понаднормової роботи у вигляді днів відпочинку спрямована на відновлення їх працездатності, запобігання втомленості. З іншого боку, загальний порядок компенсації роботи у святкові та неробочі дні (ст. 107 КЗпП) передбачає оплату роботи у подвійному розмірі. Тому, на нашу думку, варто закріпити можливість вибору найманим працівником (у нашому випадку – поліцейським) варіанта компенсації роботи у вихідні, святкові, неробочі дні – грошима чи додатковим часом відпочинку. Поки що практика грошової компенсації поліцейським такої роботи категорично виключена, принаймні пунктом 20 «Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання» [4], який встановлює: «За виконання службових обов'язків понад установлений службовий час, у вихідні, святкові та неробочі дні грошове забезпечення поліцейським додатково не виплачується».

Наступні спеціальні умови, що складають особливий характер служби в органах Національної поліції, – служба позмінно та служба в нічний час, їхнє унормування та практика застосування в цілому не викликає заперечень з боку фахівців та поліцейських. Вони документально фіксуються у посадових інструкціях, функціональних обов'язках, графіках чергування, книгах нарядів тощо, обліковуються роботодавцем і компенсуються в установленому порядку.

Проте така спеціальна умова служби поліцейських, як «служба з нерівномірним графіком» фактично постає новелою трудового законодавства та недослідженим феноменом для науки трудового права. На нашу думку, поява цієї конструкції обумовлена цілком зрозумілою та беззаперечною вимогою, що кожен поліцейський на усій території України незалежно від часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про правопорушення, зобов'язаний вжити необхідних заходів. Крім того, ця спеціальна умова також поглинає іншу особливість роботи окремих категорій поліцейських, яка полягає у чергуванні.

На практиці ми спостерігаємо, що у генеральних, міжгалузевих угодах, галузевих угодах МВС та колективних договорах територіальних органів Національної поліції не визначається перелік робіт, професій, посад поліцейських.

Отже, можемо констатувати такі висновки.

1. Стосовно поліцейських на цей час спостерігається практика збільшення тривалості службового часу, причому законодавчих обмежень щодо трактування збільшеної тривалості як надурочних робіт не встановлено, але це забороняється відомчими актами.

2. Формулювання «служба з нерівномірним графіком» потребує або зміни на формулювання «ненормований робочий день», або детальної регламентації, зокрема, встановлення граничних меж.

3. У цьому випадку необхідно покладення на роботодавця обов'язку фіксувати тривалість служби, що перевищує нормальну тривалість службового часу, та визначення у колективних договорах та/або угодах переліку відповідних робіт, професій, посад поліцейських.

1. Мельник К.Ю. Трудові правовідносини службовців правоохоронних органів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.05 / К.Ю. Мельник. – Одеса, 2011. – 36 с.

2. Гончарук В.В. Робочий час працівників ОВС як одна з основних умов їх праці / В.В. Гончарук // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 184–188.

3. Рекомендації щодо порядку надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці, затверджені наказом Мінпраці та соціальної політики України від 10.10.1997 № 7.

4. Порядок та умови виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання, затверджені наказом МВС від 06.04.2016 № 260.